

БАЗОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ СПОРТУ НЕПОВНОСПРАВНИХ

Юрій Бріскін, к.психол.н, доцент

Львівський державний інститут фізичної культури

Актуальність. Світова статистика сумно свідчить, що кожний десятий мешканець Землі є неповносправним, щорічно до 30 000 000 осіб дістають каліцтва і різні ураження. З врахуванням збільшення кількості дітей із продженими вадами, екологічних проблем, технократизації суспільства вже на початку XXI століття кількість неповносправних може сягнути 100000000 осіб [3]. Люди з особливими потребами - це всесвітнє соціальне явище, що не може залишатися поза увагою фахівців фізичного виховання і спорту. В Україні підготовку спеціалістів і магістрів Олімпійського та професійного спорту до роботи з неповносправними розпочато відносно нещодавно, у 1996 р. із запровадженням у Львівському державному інституті фізичної культури навчальної дисципліни "Теоретичні основи інваспорту" логічним продовженням якої стали додаткова спеціалізація "Паралімпійський спорт" для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст", та "Адаптивний спорт" для магістрів. Викладачами кафедри Теорії і методики Олімпійського та професійного спорту було розроблено навчальні програми, підготовано курси лекцій, видано два навчальні посібники [1,3], понад 50 наукових статей, впроваджено та запатентовано методику тренування спортсменів з наслідками церебрального паралічу [8].

Разом з тим, у спеціальній літературі щодо спорту неповносправних використовуються різні терміни, часто неадекватні та неузгоджені.

Метою роботи є обґрунтування узагальнених та дискретних понять спорту неповносправних.

Завдання:

1. Виявити основні структурні складові спорту неповносправних у межах Олімпійського руху.
2. Обґрунтувати структурно детерміновані терміни спорту неповносправних.
3. Обґрунтувати узагальнені терміни спорту неповносправних.

Результати роботи. Як показав аналіз спеціальної літератури [1,2,3,9,10], до змагань Олімпійського характеру серед неповносправних належать Паралімпійські ігри, Дефлімпійські ігри та Ігри Спеціальних Олімпіад (Рис.1)

Підставою для асоціювання свого найменування із Олімпійським рухом для Паралімпійських та Дефлімпійських Ігор стали рішення МОК (1985 та 2001 р.р. відповідно). Міжнародній організації Спеціальних Олімпіад МОК надав ширше право використання терміну "Олімпіада" (1988 р.) [1,3,5].

У Іграх неповносправних беруть участь спортсмени з пошкодженнями опорно-рухового апарату та вадами зору (Паралімпійські ігри), вадами слуху (Дефлімпійські ігри) та затримкою розумового розвитку (Ігри Спеціальних Олімпіад). На нашу думку, слід утриматися від використання термінів "спортсмени-інваліди" (незважаючи на наявність в Україні спеціальної високоефективної системи центрів "інваспорт" [4]), "неповносправні

спортсмени”, “неповноспроможні спортсмени” тощо, а використовувати структурно детерміновані терміни “паралімпійці”, “дефлімпійці”, “спецолімпійці”.

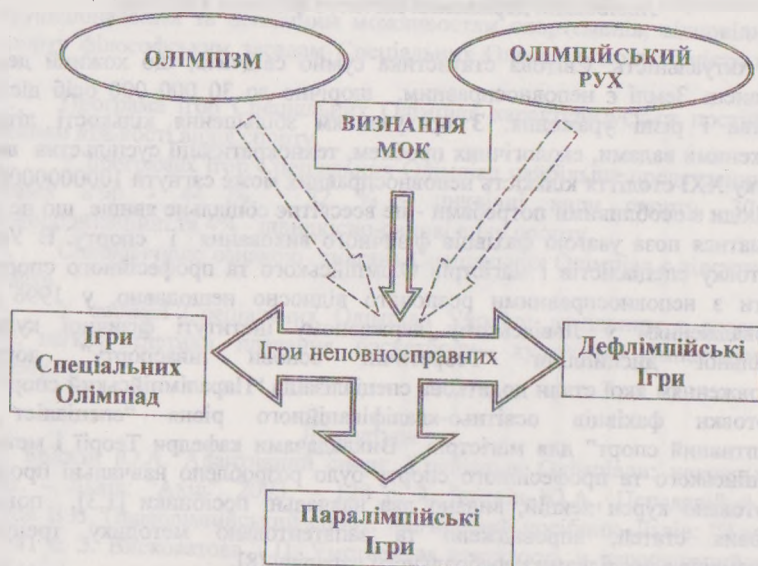

Рис. 1. Ігри неповносправних в Олімпійському русі

Аналіз виникнення формулювань термінів спорту неповносправних свідчить, що Паралімпійські Ігри у 1960-1972 рр. проводилися під назвою “Міжнародні Сток-Мандевільські ігри”. Їх засновник, Л.Гуттман намагався зберегти тотожність Ігор із Сток-Мандевілем, де вони відбулися вперше. З іншого боку, Л.Гуттман вважав атлета, який брав участь у змаганнях, а також самі Ігри такими, що заслуговують на назву “Олімпіади Паралізованих”. У 1975 р. у листі до МОК він доповнив цю думку словами: “...ми побудували наші власні Олімпіади Інвалідів” (за [5]).

У 1976 р. Ігри відбуваються у Торонто під назвою “Торонтолімпіада”, у 1980 р. у Арнемі і називаються “Олімпіада для інвалідів, Арнем”. Це був єдиний випадок, коли ігри мали назву “Олімпіада для інвалідів”, що не знайшло підтримки з боку МОК. У лютому 1985 р. Міжнародний Координаційний комітет спортивних організацій інвалідів (ІСС) прийняв пропозицію МОК утриматися від терміну “Олімпійські ігри для інвалідів” і використовувати термін - “Паралімпійські ігри” (“Paralympic Games”). Але підрахунок Паралімпійських ігор нині ведеться з 1960 р., тобто з ІХ Сток-Мандевільських ігор, що відбулися у Римі.

Вперше ж слово “Паралімпіада” (“Paralympiad”) з’явилося у журналі “Paraplegics” Сток-Мандевільського шпиталю для паралізованих (1951) у статті “Аліса на Паралімпіаді”, за аналогією із казкою “Аліса в Країні Див”. У той час

префікс "para" вказував на паралегію [3,5,9]. Пізніше, коли ці ігри стали проводитися регулярно і включати не тільки спортсменів з паралегією, було обрано латинське значення префіксу "para-" - "такий, що приєднався". З 1989 р. термін "паралімпійський" закріпився у назві Міжнародного Паралімпійського комітету (International Paralympic Committee), після чого назва "паралімпійський" поступово почала помилково вживатись як синонім усього спортивного руху неповносправних, який містить не лише Паралімпійські Ігри (див. Рис.1).

Слід зазначити, що термін "паралімпійський" неточно вживався у деяких офіційних документах [6 та ін.]. Паралімпійські ігри називали "Параолімпійськими іграми". Більше того, у спеціальній літературі всі складові Олімпійського руху, що пов'язані із комплексними спортивними змаганнями під патронатом МОК визначали як "Параолімпійський рух" [7].

Можливо, термін "Параолімпійський спорт" [3] був би найбільш автентичним для визначення усього спортивного руху неповносправних під патронатом МОК, якби не його тривале неадекватне використання. Виходячи з цього, ми вважаємо доцільним запровадження терміну "Параспорт", як такого, що використовує префікс "para-" у значенні "такий, що приєднався" та може асоціюватися із загальнорозповсюдженим "Паралімпійський".

Висновки:

1. Структурними складовими спорту неповносправних у межах Олімпійського руху є Паралімпійські Ігри, Дефлімпійські Ігри та Ігри Спеціальних Олімпіад.

2. Відповідно до структури спорту неповносправних у межах Олімпійського руху доцільним є використання термінів "паралімпійці", "дефлімпійці", "спеціолімпійці".

3. З метою уникнення подвійних тлумачень доцільним є використання терміну "Параспорт".

Література.

1. Бріскін Ю.А. Адаптивний спорт. Спеціальні Олімпіади: навчальний посібник. – Львів: "Ахіл", 2003. – 128 с.
2. Бріскін Ю. Цільово-результативні аспекти Паралімпійського спорту // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. під ред. Єрмакова С.С. - Хрків: ХХПІ, 2002. - № 14. - С. 61-68.
3. Бріскін Ю.А., Передерій А.В., Строчков В.В. Параолімпійський спорт: навчальний посібник.-Львів: "Арал", 2001.- 141 с.
4. Вацеба О.М., Копій О.В. Особливості розвитку паралімпійського руху в Україні // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: Зб. наукових праць. – Рівне, 1999. – С. 47-52.
5. Мудрік В.І. Міжнародний спортивний рух інвалідів (Видання перше, скорочене). – К.: Нора-прінт, 2001. – 38 с.
6. Про підтримку олімпійського, параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні. Закон України від 14.09.2000 р. №1954-III // Відомості Верховної Ради України, 2000. - N 43, С. 370
7. Симаков Ю.П. Генезис и типологическая классификация параоллимпийского движения // Теория и практика физической культуры. - 1991. - N 7. - С. 8-10
8. Спосіб сенсомоторного тренування швидкості простих

реагувань спортсменів з наслідками церебрального паралічу: Пат. 51542А, Україна, МКИ А63В22/00 / Бріскін Ю.А., Передерій А.В. №2002054122; Заявлено 21.05.2002; Опубл. 15.11.2002, Бюл. №11 9. Scruton J. Paralympism, Olympism - sport for handicapped people // I Paralympic Congress, - Barcelona, 1992. - Р. 58-75 10. Steadward R., Peterson C. Paralympics. - Canada, 1997. - 261 р.

БАЗОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ СПОРТУ НЕПОВНОСПРАВНИХ

Юрій Бріскін, к.психол.н, доцент

Львівський державний інститут фізичної культури

У статті узагальнено відомості про базову термінологію спорту осіб з особливими потребами, запропоновано узагальнене поняття “параспорт”.